

N:o 57.

Af Herr Ehrengrenat, Gustaf Adam, angående förändring i gällande föreskrifter rörande beräkningen af lärarnes vid Elementarläroverken lönetur.

Genom det högsinnade beslut Rikets Ständer vid 1857 års riksdag fattade samt Kongl. Maj:ts stadfästelse derå, som innehålles i nådiga Cirkulärbrevet den 20 Mars 1858, är lärarekorpsen vid rikets elementarläroverk, mer än andra tjänstemän, numera aflönad på ett sätt, som öfverensstämmer med rättvisa och billighet, i det hvarje lärare, »efter fem års för nit och skicklighet vitsordad tjänstgöring» har fått rätt att inom vissa utstakade gränser uppträda hvar femte år i högre lönetur med 500 Riksdalers förhöjning för hvarje ny uppflyttning. Härvid har dock blifvit fastställt, att lärarnes lönetur skulle beräknas »från och med året efter det, då fullmagten eller konstitutorialet utfärdats». Detta stadgande, hvartill man lätt förstår den ganska giltiga anledningen, har dock, huru välbetänt det i sig sjelf än är, för en och annan lärare genom blotta ordalydelsen åstadkommit en förlust så orimlig och jämförelsevis så obillig, att densamma icke gerna kan vara af Rikets Ständer afsedd, hvarföre det ej heller kan betviflas, att ju Riksdagen, då den derpå gjorts uppmärksam, skall vara benägen att, till ernående af full rättvisa, hos Kongl. Maj:t föreslå en förändring eller blott omredigering af ordalydelsen i denna enda punkt af ofvannämnda cirkulär. Förhållandet är följande:

Om en lärare har fått fullmagt på sin tjänst i slutet af året, så kan han ej billigtvis begära att få räkna lönetur för det året, då han ej tjänstgjort som ordinarie lärare från dess början, hvarföre lönetur äfven, såsom i det nådiga cirkuläret bestämmes, börjar först med nästa nyår. Samma förhållande inträffar äfven, om fullmakten utfärdats i början af året, men ändock efter lästerminens början. Då någon, om än ringa, tid af året bortgår från hans tjänstgöring, ligger det i sakens natur, att han ej må hafva anspråk på löneturaför

det året. Skulle han deremot såsom lagligen fullmäktigad eller konstituerad lärare inträdt i sin tjenst vid läsårets början, såsom t. ex. fordom i början af Februari, så borde det väl göra föga till saken om hans fullmagt är daterad i Januari eller nästföregående December månad. Hans åligganden som lärare äro precis desamma och börjas i båda fallen på samma dag, hans lön blir afven densamma för året, eftersom han tjenstgjort hela läsåret, men på grund af ordalydelsen i ofvannämnda nådiga Bref, får han väl i sednare fallet, men icke i förra, beräkna någon lönetur för det första tjenståret. Nu hände det stundom fordom, då det icke låg någon vikt vid denna omständighet, att fullmagtens utfärdande af någon tillfällighet fördröjdes några dagar eller veckor, hvarigenom en och annan lärare, som ganska väl kunde blifvit befullmäktigad i December månad, först blef det i början af nya året; och härpå fästades då intet afseende, enär det ej förändrade hans lönetur, som numera är fallet, och han i alla fall inträdde som ordinarie lärare vid läsårets början i Februari månad. Genom ofvannämnda Kongl. cirkulärbref har deremot inträffat, att en sådan lärare, fastän han ända från läsårets början på samma sätt som den på gamla året konstituerade läraren fullgjort allt hvad, som med stadgandet i ofvannämnda Kongl. Bref måste vara afsedt, det oaktadt gått miste om hela det årets lönetur, blott emedan hans fullmagt några dagar blifvit fördröjd. Härpå förlorar han då för hvarje gång han uppflyttas i högre lön 500 Riksdaler Riksmünt eller inalles, i fall han tjenar qvar till dess han upphunnit femte lönegraden, 2,000 Riksdaler, en ganska kännbar förlust för en ofta fattig skollärare. Hade händelsevis hans fullmagt utfärdats den 31 December i stället för den 2 Januari, så hade den förlusten ej drabbat honom. Hans tjenstgöring blifver i båda fallen lika under hela året, men lönen ofantligt olika beräknad på grund af någon tillfällighet, som han vanligen ej förvällat. Hvilka orimligheter häraf kunna uppstå, skall genom några exempel bäst ådagaläggas.

Såväl gamla som nya Kongl. Skolstadgan föreskrifver, att fullmagt å läraretjenst må genast utfärdas, då utnämningen vunnit laga kraft, med tillägget i den sednare: Om den utnämnde tjenstgjort minst ett år. Inom somliga stift, hvaribland Göteborgs, dateras den då enligt derstädes urgammal praxis på den dag den utfärdas. Nu utnämndes en lärare den 26 November; men då konsistorium händelsevis ej hade session, sedan de trettio klagotidsdagarne voro förbi, förrän den 2 Januari, så blef hans konstitutorial först då dateradt, så att han, ehuru utnämnd t. ex. 1855, fick räkna lönetur först 1857. En annan lärare utnämndes den 30 November året efter den förre, men råkade så lyckligt ut att konsistorium hade session den 31 December, hvarföre hans konstitutorial då utfärdades och daterades, och han började sin lönetur följande dag. Den förre, som var utnämnd ett år och fyra dagar före den sednare, räknade således sin lönetur från samma dag som den sednare. Härpå har han alltså redan för-

lorat 1,000 Riksdaler, och skola i längden ytterligare 1,000 Riksdaler för honom gå förlorade, om han så länge tjenar kvar, blott för det konsistorii session den gången råkade uppskjutas några dagar, hvilket då ingen fästade sig vid.

Ännu orimligare framstå följderna af dessa ord, om man jemför utnämningar och fullmagter från olika stift. Inom somliga stift, hvaribland må nämnas Lunds, följes ännu och har alltid följts en annan praxis vid fullmagters utfärdande än den ofvannämnda. Då de utfärdas, som naturligtvis enligt gällande skollag aldrig kunnat ske förr än efter klagotidens slut, dateras de dock, ifall inga klagomål anmälts, på utnämningdagen och ej på utskrifningsdagen. Denna skilnad har före den sista löne regleringen varit af föga eller ingen betydelse, då inga olika lönegrader funnos, hvarföre aldrig heller någon uppmärksamhet fästats dervid; men numera gör den, att om tvenne lärare utnämns samtidigt, ja på samma dag i de olika stiften, om det nemligen skett i December månad, så räknar den ene sin lönetur ett helt år före den andre och uppbär således inom en följd af sexton år 2,000 Riksdaler större lönebelopp än den andre, oaktadt deras tjenstgöring varit fullkomligt lika, och den ene lika litet förverkat, som den andre förtjenat detta företräde. Rigtigheten häraf bestyrkes af de handlingar rörande tvenne lärareplatsers tillsättning inom Lunds stift och en inom Göteborgs, som härmed bifogas. På de två förra äro nemligen utnämnings- och fullmagtsdatum densamma, på den sednare falla de inom olika år, ehuru utnämningen skett fyra dagar tidigare än den ena från Lund och alla tre lärarne utnämns i December månad. Den sednare läraren hade dock två och ett halft år vid Göteborgs läroverk tjenstgjort.

Hvar och en inser lätt, att ordalydelsen i det Kongl. Cirkuläret, som föranlett allt detta och som underdånigst föreslogs af Rikets Ständer just på yrkande af en medlem inom Högvördiga Preste-Ståndet, endast afsåg, att ingen skulle få beräkna lönetur inom läroverket för något år, då han ej tjenstgjort tvänne fulla lästerminer, men icke att sålunda gynna den ene och tillbakasätta den andre. Det är sålunda skäl att något ändra dessa ord.

Väl skulle man för framtiden kunna förekomma dessa orimligheter äfven utan ändring af det nämnda uttrycket i det Kongl. Cirkuläret, blott genom noggrannare och allmänt gällande bestämmelser för konsistorierna rörande fullmagters utfärdande; men detta skulle blott gifva rättvisa åt dem, som hädanefter utnämns, då deremot de få lärare, som redan gjort förluster, dem de aldrig få ersatta, genom bifall af detta förslag icke heller för framtiden erhöles samma rättvisa, den likväl Rikets Ständer genom sitt beslut säkert aldrig haft för afsigt att beröfva dem.

Jag vågar derföre, till förekommande af dylikt för framtiden och afhjelpande af de oformligheter, som dessa ofta nämnda ord redan åstadkommit, härmed föreslå:

1:o Att i stället för orden: *»från och med året efter det, då fullmägt eller konstitutorial utfärdats»*, som förekomma i nämnda Cirkulärbref, må ingå: *»från och med det år, då läraren på ordinarie stat tjänstgjort tvänne fulla lästerminer»*.

2:o Att fullkomlig enhet inom alla Rikets stift vid fullmagters utfärdande anbefalles.

Rörande denna sednare punkt anser jag, att den praxis, som Lunds konsistorium i alla tider följt och ännu följer, är den rätta, samt att den ganska väl kan stå tillsammans med ordalydelsen i Kongl. Skolstadgan af 1859, der det heter: att fullmägt må utfärdas genast efter sedan utnämningen vunnit laga kraft, om den utnämnde minst ett år tjänstgjort såsom lärare vid universitet eller elementarläroverk. Utfärda är nemligen ej detsamma som datera. Af Lunds konsistorium och de, som med detta möjligen hafva lika praxis, iaktages detta så väl som af de öfriga, fastän fullmagten dateras på utnämningdagen, men ej på utskrifningsdagen, såsom af de öfriga konsistorierna. Att det förra förfarandet är det rätta, bestyrkes såväl deraf, att man i alla civila, kollegiala embetsverk så förfar vid utnämningar, som äfven af sjelfva förnuftet, hvilket måste medgifva, att det är utnämningen, som är den gällande handlingen, men ej fullmaktens utfärdande, som blott offentligen tillkännagifver eller *»gör weterligt»*, som orden lyda, hvad som en gång är beslutadt. Utnämningen måste vara att anse som ett utslag eller en resolution af konsistorium, på grund af de täflande ansökningarne, och som får gällande kraft, om den ej öfverklagas. Men då en underrätt afsagt ett utslag, dateras ju detta på den dag det afkunnats, om än det blir sednare justeradt, när helst det sedan må utskrifvas, före eller sedan det vunnit laga kraft. Samma förhållande måste det böra vara med utnämningen, om den ej öfverklagats. Jag anser således det förfarande, som enligt härhos medföljande tvenne utnämnings- och fullmägtshandlingar praktiseras af Lunds konsistorium, vara det enda rätta och därför böra för framtiden anbefallas alla konsistorierna i Riket, hvarom jag härmed föreslår,

att underdånigt förslag må i sammanhang med den förra af mig framställda punkten till Kongl. Maj:t framställas, hvilken förändring borde tillämpas från och med år 1868.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 Januari 1867.

G. Ehrengranat.